

**РЕЦЕНЗІЯ НА НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК «ОСНОВИ АЛЬГОЛОГІЇ»
(В.Ю. МАНДРИК, О.Б. КОЛЕСНИК.. НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК. – К.:
ФІТОСОЦІОЦЕНТР, 2006. – 350 С.)**

Якубенко Б.Є., Григорюк І.П., Шабарова С.І.

Вийшов у світ надзвичайно актуальний україномовний навчальний посібник “Основи альгології” (16,1 умов. вид. арк.). Його автори відомі вчені – доктор біологічних наук, професор кафедри ботаніки Віра Юріївна Мандрик і кандидат біологічних наук, доцент кафедри ботаніки Олег Борисович Колесник Ужгородського національного університету. Навчальний посібник вийшов за науковою редакцією доктора біологічних наук, професора Київського національного університету імені Тараса Шевченка І.Ю. Костікова.

Необхідність видання навчального посібника такого типу не викликає заперечень. У галузі альгології останнім часом відбуваються важливі зміни, які обумовлені застосуванням нових методів дослідження, зокрема, виконаних на молекулярному рівні, що дає можливість переглянути усталені уявлення про будову і еволюцію не тільки водоростей, а й живих організмів, тому що саме водорості є тією ланкою, від якої ведуть походження як водні, так і наземні рослини.

Розвиток електронної мікроскопії, молекулярної біології, прогрес в культивуванні водоростей, внесли принципові зміни в побудову системи класифікації, будову клітини, онтогенез водоростей.

До певного часу всі наукові досягнення в галузі альгології були доступні тільки нечисленній групі науковців, вища школа перебувала у полоні старих підходів і не завжди в змозі слідувати за найновітнішими досягненнями у науці і тому видання навчального посібника має надзвичайно важливе значення для надання допомоги студентам, що тільки починають опанувати ботаніку, розібратись в основних поняттях та термінах сучасної альгології, він дає уявлення про будову, систематику, еволюцію цих організмів.

Посібник з альгології, підготовлений В.Ю. Мандрик та О.Б. Колесник, є новаторським, тому що за останні роки такого посібника вища школа не мала, були тільки окремі розділи у підручниках ботаніки, які не в змозі були охарактеризувати детально відділи водоростей, ув'язати в єдину систему підходи до їхньої класифікації, екології, поширення.

В основу структури посібника покладена програма з дисципліни “Альгологія”, яка викладається у Київському національному університеті ім. Т.Г.Шевченка, як самостійний курс, що вивчає водорості у морфологічному, цитологічному, генетичному, онтогенетичному, фізіологічно-біохімічному, екологічному, флористичному, систематичному та еволюційно-філогенетичному напрямках.

Посібник викладений на 350 с., складається із передмови, вступу і таких розділів: історія альгології, будова та розмноження водоростей, характеристика 13 відділів, екології і розповсюдження водоростей, словника основних термінів та списку використаної літератури з 89 джерел у т. ч. латиницею – 67.

У вступі підкреслюється нагальна необхідність видання посібника, характеристика водоростей як об'єкта ботанічної науки, напрямки розвитку прикладної альгології, особливо у зв'язку з інтенсифікацією електронно-мікроскопічних досліджень і методів біохімічного аналізу та розробки способів виділення аксеничних культур і створення колекцій штамів водоростей. Підкреслюється зв'язок альгології з іншими науковими напрямами – палеологічним та радіобіологічним.

Короткий нарис історії альгології включає шлях її розвитку, починаючи від Карла Ліннея і до наших днів. На жаль у цьому розділі не висвітлена роль українських вчених, здобутки яких відомі не тільки в Україні, а й у світі.

Надзвичайно детально висвітлено ступені морфологічної організації таломів водоростей та їх розмноження, будова клітин та життєві цикли. Структурно цей розділ, на нашу думку, слід було побудувати трохи інакше – спочатку подати будову клітини, а потім розмноження і життєві цикли. На жаль, не знайшлося місця у першому розділі для подачі загальної системи класифікації відділів, що дало б можливість студентам заздалегідь знати кількість відділів і підходи до їх виділення.

Подаючи характеристику відділу синьо-зелених водоростей, можливо варто було б відзначити, що вони є відділом іншого самостійного царства органічного світу, а саме царства – Monera.

Характеристика інших відділів, яка складає ядро посібника, викладена на високому науковому рівні, відзначається послідовністю і що важливо – простотою викладу надзвичайно складних наукових знань, включає багато нового матеріалу, прекрасно ілюстрована і відбиває видатні успіхи альгології в галузі електронно-мікроскопічних досліджень та молекулярної біології. В розділі подана детальна характеристика відділу в цілому, окремих порядків, родин, родів і видів, особливості будови клітини, талому, способи розмноження та цикли відтворення, поширення, а для деяких представників – господарське значення і можливості використання.

У розділі екологія та розповсюдження водоростей наведені основні чинники, які визначають поширення та розвиток водоростей, а саме показано роль води, як обмежувального

фактора, її фізико-хімічний, температурний стан, роль певних елементів у концентраційній функції водоростей, роль світла, біотичних, трофічних, антропогенних факторів. Детально висвітлено співжиття водоростей з іншими організмами та охарактеризовано їх основні типи: епіфітизм, паразитизм, мутуалізм, ендосітотизм. Підкреслена роль водоростей у природі і біосфері. До побажань потрібно відзначити, що у даному розділі було б краще розкрити господарське значення водоростей, як важливої складової частки біомаси Світового океану.

Похвальним є наявність у посібнику словничка основних термінів, тому що термінологія є найуразливішим місцем при засвоєнні студентами академічного матеріалу. Вражає і список використаної літератури, основу якого складають іноземні видання.

Характеризуючи навчальний посібник у цілому, слід відзначити, що він є оригінальним, новаторським виданням, якщо мати на увазі, що до цього часу ми не мали такого посібника, останнє видання вітчизняного посібника – це короткий курс лекцій з систематики нижчих рослин (Оляницька Л.Г., 1999). Навчальний посібник прекрасно ілюстрований рисунками, що робить його привабливим не лише для фахівців-альгологів, а й для значно ширшого кола читачів. Ми високо оцінюємо його науковий, методичний рівень, вважаємо, що рецензований посібник конче необхідний не тільки студентам вищих навчальних закладів, а й викладачам вузів, коледжів і навіть загальноосвітніх шкіл, гімназій, ліцеїв

Завідувач кафедри ботаніки,

доктор біологічних наук, доцент Б.Є. Якубенко

Директор ННІ охорони природи та біотехнологій,

доктор біологічних наук, професор,

член кореспондент НАН України..... І.П. Григорюк

Доцент кафедри ботаніки,

кандидат біологічних наук С.І. Шабарова

Національний університет біорізноманіття і природокористування України, м. Київ.